

383/2015/Ált.

Tárgyalja:

- Terület- és Vidékfejlesztési
Bizottság

T Á J É K O Z T A T Ó

- a Megyei Közgyűléshez -

**Szabolcs-Szatmár-Bereg megye ár- és belvízvédelmi helyzetéről, a vízügyi
ágazat védelmi szervezetének és védelmi infrastruktúrájának
felkészültségéről, valamint a művek védképességét javító
fejlesztések aktuális állapotáról**

2015.

TÁJÉKOZTATÓ

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye ár- és belvízvédelmi helyzetéről, a vízügyi ágazat védelmi szervezetének védelmi infrastruktúrájának felkészültségéről, valamint a művek védképességét javító fejlesztések aktuális állapotáról.

Borinár Gáspár
igazgató

Tartalomjegyzék

Bevezetés	3
1. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye ár- és belvízvédelmi helyzete, védekezésre való felkészülés .	3
1.1. 2015-ös év meteorológiai és hidrológiai viszonyai	3
1.2. 2015. évi árvizek elleni védekezések	4
1.3. 2015. évi belvizek elleni védekezések.....	4
1.4. Aszálykár elhárítása	4
1.5. A FETIVIZIG védekezésre való felkészülése, védműfelülvizsgálati tapasztalatok	5
1.5.1. Az árvízi felkészültség értékelése.....	6
1.5.2. A belvízi felkészültség értékelése	6
2. Vízügyi ágazat védelmi szervezetének és védelmi infrastruktúrájának felkészültsége	6
2.1. Felső-tiszai árvízi előrejelző és riasztóközpont	6
2.2. Védelmi szervezet, anyagok, eszközök és tervek.....	7
2.3. Együttműködések a védekezési munka eredményességének érdekében.....	7
3. A művek védképességét javító fejlesztések aktuális állapota	8
3.1. Árvízvédelmi fejlesztések.....	8
3.2. Belvízvédelmi fejlesztések.....	9
4. Összegzés.....	10
Mellékletek	11

Bevezetés

A Felső-Tisza-vidék az ország árvízveszélynek leginkább kitett térségeihez tartozik. **A Felső-Tisza árvízvédekezési szempontból az ország legnehezebben kezelhető folyószakaszai közé sorolható.** A Tisza és mellékfolyói vízgyűjtő területe túlnyomórészt külföldön található, így az árvizek is onnan érkeznek hozzánk. Az árhullámok rendkívül gyorsan kialakulnak, a csapadékhullástól számított 12-36 órán belül az országhatár térségébe érnek, így a védelmi beavatkozások megtételére mindössze 1-2 nap marad.

Az elmúlt időszak jelentős változásokat hozott a vízgazdálkodásban, főként annak szervezeti struktúráját, feladatmegosztását tekintve. A hatáskör változások megerősítették a Vízügyi Igazgatóságok pozícióit a vízkárelhárítás területén, melynek keretében nőtt az állami - vízügyi igazgatási - szerepvállalás (védelmi irányítási és utasítási, valamint a felkészülési tervek vonatkozó jóváhagyási tevékenység) az önkormányzati védekezések kapcsán.

A változások érintették még a vízellátási és szennyvízelhelyezési szakterületet, a vízkészletek számbavételéről és azok elosztásáról való gondoskodást, a vízgyűjtő-gazdálkodási feladatokat és általában a vízügyi hatósági tevékenységet.

A 2013. évi CCXLIX. törvény hatályba lépésével a **vízügyi igazgatóság feladatai bővültek** az állami tulajdonú és társulati kezelésű, illetve üzemeltetésű vizek és vízi létesítmények vagyonkezelői feladataival. A FETIVIZIG több mint 2.200 km csatornát, 11 db szivattyútelepet, továbbá szivattyúállásokat és 40,5 km hosszban nyárigátakat vett át a vízgazdálkodási társulatoktól.

A vízügyi igazgatási és a vízügyi, valamint a vízvédelmi hatósági feladatokat ellátó szervek kijelöléséről szóló 223/2014. (IX. 4.) kormányrendeletben foglaltak szerint a **vízügyi hatósági feladatokat** 2014. szeptember 10-től a katasztrófavédelem látja el.

1. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye ár- és belvízvédelmi helyzete, védekezésre való felkészülés

1.1. 2015-ös év meteorológiai és hidrológiai viszonyai

A Felső-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság működési területén mind a felszíni, mind a felszín alatti vízkészlet mennyiségében jelentős hiány tapasztalható. Annak ellenére is ez a helyzet uralkodik az elmúlt másfél évben működési területünkön, hogy a tavalyi és tavalyelőtti év folyamán az éves csapadék összeg alig maradt a sokéves átlag alatt.

Idén a szeptemberig lehullott csapadék mennyisége a sokéves átlagtól jóval kevesebb volt. 2015-ben a január és május az átlagosnál csapadékosabb, februártól áprilisig az átlagosnál szárazabb volt. A nyári hónapokban a sokéves értékek fele, vagy attól is még kevesebb csapadék hullott. A csapadék térbeli és időbeli eloszlása szélsőséges. Mindezekkel együtt a működési területünkön 2015. szeptember végéig lehullott csapadék összesített mennyisége (313 mm) 160 mm-rel kevesebb, mint az ilyenkor megszokott. Legnagyobb problémát az jelenti, hogy az elmúlt 2 téli időszakban nem volt tapasztalható jelentős hó-felhalmozódás, ezért az ebből adódó vízhiányra készültünk fel.

Folyóinkon az elmúlt 2 évben rendkívül alacsony vízállásokat tapasztaltunk. A Tisza folyó Tiszabecsi szelvényben 2014-ben egyáltalán nem, 2015-ben pedig mindösszesen 4 olyan nap volt, amikor a vízállás a pozitív tartományban volt. 1924-től - a Tiszabecsi mérések kezdete óta - ilyen korábban még nem fordult elő! Az idei nyári, aszályos időszak miatt rendkívül alacsony vízállásokat tapasztalunk szeptember 4-én a Tiszán Tivadarnál 7 cm-rel, 6-án pedig Záhonyánál 14 cm-rel kisebb vízállást mértünk a történelmi kisvízszint rekordnál (LKV). A felsőbb szelvényben, Tiszabecs határállomáson is alacsonyak voltak a vízállások, de ott 4 cm-rel fölötte maradt a korábban tapasztalt legalacsonyabb vízállásnál. A Szamos folyón, Csengerénél 131 cm lett az új LKV szint, ami 1 cm-rel múlta alul a korábbi kisvízi rekordot. Az

elmaradó árhullámok miatt a Tisza és a Szamos menti tározóinkat feltölteni nem tudtuk, azok kiszáradtak.

Az Igazgatóság 12 állandó tározójából jelenleg 5 üres (a Rohodi, Rétközi, Szamosmenti, Penyigei és Pazarnyi), a tározott vízmennyiség rendkívül alacsony, mely szeptember végén 6,5 millió m³ volt, ez 26 %-os feltöltöttségnek felel meg.

Nyíregyháza-Napkor állomás havi léghőmérséklet adatai alapján 2015-ben április és május hónap kivételével a sokéves átlagtól magasabb hőmérsékletet mértek, az idei nyár az elmúlt 60 év legmelegebbjének bizonyult. Ez évben június-szeptember közötti időszakban 5 hőség hullám alakult ki, mely az előző évekhez képest nagyobb számban és hosszabb időtartamban jelentkezett.

A talajvízállás területünkön az előző évekhez hasonlóan idén is alacsony. Az év eleji hóolvadás következtében februárban kis mértékben növekedett, ekkor volt a telítettség ebben az évben a legmagasabb, 17,8 % (a sokéves érték 44 %). Ezt követően szeptemberig a talajvíz állása folyamatosan csökkent, teljes működési területünkön a talajvízszintek jóval az átlag alatt helyezkednek el, a talajvízkutak többségének vízállása (47-ből 32 esetében) az eddig mért legkisebb vízszint alá süllyedt! A legalacsonyabb telítettségek az Ecsedi-láp, a Tisza-Szamosköz és a Felső-Szabolcs öblőzet területén tapasztaltuk. A rendkívül alacsony talajvízszintek hatására a mezőgazdasági kultúrákban ez évben jelentős károk következtek be, már gyümölcsösök és erdők is kiszáradás közeli állapotba kerültek.

Az Országos Meteorológiai Szolgálat év végéig szóló meteorológiai előrejelzése szerint a november az átlagosnál melegebb és átlagosnál kissé szárazabb, a december az átlagosnál melegebb és átlagosan csapadékos lesz.

I.2. 2015. évi árvizek elleni védekezések

2015. évben – a tájékoztató készítés időpontjáig – a FETIVIZIG árvízvédelmi fővédvonalain készültségi szintet meghaladó vízállás egy alkalommal a Kraszna folyón alakult ki.

2015. május végén a Kraszna vízgyűjtőjén átlagosan 110 mm csapadék hullott. A rövid idő alatt lehullott csapadék a Kraszna folyón árhullámot indított el. Az árhullámra jellemző, hogy a lefolyó víztömeg Királydaróc állomás (Románia) környezetében *minden korábbi meghaladó legnagyobb* vízállást észleltek. A majtényi árapasztó tározó feltöltése miatt a magyar-román határszelvényénél a Kraszna már csak I. fokú készültségi szintet elérve tetőzött.

Magyar területen jelentősebb védelmi beavatkozásra nem volt szükség, káros árvízi jelenség nem fordult elő. A Szamos-Kraszna közti árapasztó tározó leürítő zsilipét – ami egyben beeresztő zsilip is a Krasznai árhullámok szempontjából – első alkalommal sikerült "éles helyzetben" is kipróbálni, amikor a krasznai árhullámból vizet vezettünk be vízpótlási céllal a tározóba, majd onnan a Holt-Krasznába.

I.3. 2015. évi belvizek elleni védekezések

A csapadékhiányos időjárásnak köszönhetően a 2015. évben – a tájékoztató készítés időpontjáig – *belvízvédelmi készültség* elrendelésére nem volt szükség. Idén a belvízkárok elhárítása helyett a **károsan vízhiányos helyzet kezelését kellett végezni.**

I.4. Aszálykár elhárítása

Működési területünkön egyre gyakrabban tapasztaljuk, hogy vízkészleteink korlátozott mennyiségben állnak rendelkezésre. Az éghajlati forgatókönyvek szerint az elkövetkező néhány évtizedben a hazai éghajlat szárazabbá és napfényben gazdagabbá válása várható.

A működési területünkön az idei rendkívüli vízhiányos időszakban a belvízcsatornáink jelentős része, valamint több tározónk kiszáradt. Ezzel együtt a vizes élőhelyek is veszélybe kerültek, esetenként jelentősen károsodtak.

Az aszálykár mérséklésére – már február végétől kezdve – intézkedéseket tettünk a rendelkezésünkre álló lehetőségeinket kihasználva; így:

- a vizek hasznosítatlan lefolyását megakadályozva vízviSSzatartást végeztünk belvízcsatornáinkon ideiglenes vagy állandó létesítményekkel 22 helyszínen,
- tározóinkba a lehető legtöbb vizet betároltuk (a Nyírségben tározóinkat kettő kivételével üzemvízszintig feltöltöttük),
- a szamosi és krasznai vízszintemelkedésekből vízkiengedést végeztünk elsősorban tározók feltöltése érdekében (Szamossályi tározó, Tunyogmatolcsi Holt-Szamos),
- Tiszaberceli szivattyútelepen keresztül a Tisza folyóból vizet engedünk vissza a Felsőszabolcsi belvízrendszerbe Tiszatelek térségéig a Belfő csatornán,
- a Túr folyó Romániából érkező teljes vízhozamát az Öreg- Túrba kormányoztuk,
- a belvíztározókból történő vízszolgáltatási tevékenységet a gazdákkal összehangoltan és víztakarékosan végeztük,
- az újabb térségi vízpótlást célzó beruházások előkészítésére és végrehajtására felkészültünk.

Prognózisok alapján a jövőben a vízzel való gazdálkodás még nagyobb szerepet fog kapni nemzetközi és hazai szinten egyaránt. Az Európai Unió 2014-2020-as programozási időszakának tervezéséhez és végrehajtásához szükségessé vált a hazai gazdaságfejlesztést – vízgazdálkodási aspektusból – segítő *Kvassay Jenő Terv* kidolgozása. A terv három alappillérre épül: a klímaváltozás káros hatásait ellensúlyozó aszálystratégiára, a gazdaság fejlesztését támogató vízgazdálkodási stratégiára és a vidékfejlesztést támogató öntözési stratégiára.

A rendkívüli aszályos időszakban (a hőségriadókkal érintett július, augusztus és szeptemberi hónapokban) ***jelentősebb vízminőségi problémák nem fordultak elő a Felső-Tisza Igazgatóságunk által kezelt Tokaj és Tiszabecs közötti szakaszán és a betorkolló vízfolyásokon sem.***

A debreceni és miskolci székhelyű Vízügyi Igazgatóságok által kezelt Tiszai alsóbb folyószakaszokon a ***Keleti Főcsatorna Tiszavasvári beeresztő zsilipjénél*** (a Tiszai oldalon, a Keleti- és Nyugati főcsatornában), valamint a ***Tiszalöki vízlépcső al- és felvizen szeptember elején észleltek halpipálást, és kisebb mennyiségben apróhalak pusztulását.***

Az érintett Igazgatóságok tájékoztatása szerint mindkét helyszínen többször történt laboratóriumi vízvizsgálat, melynek eredménye azt mutatta, hogy a ***víznek alacsony volt az oldott oxigén tartalma és magas volt a hőfoka, így természetes okokra volt visszavezethető a halpipálás, mivel szennyezésre utaló eredményt nem mutatott ki az elemzés.*** Az észlelt eseményeket a szeptember közepén a Tiszán levonult kisebb árhullám szüntette meg.

I.5. A FETIVIZIG védekezésre való felkészülése, védműfelülvizsgálati tapasztalatok

Az árvíz- és belvízvédekezésről szóló 10/1997. KHVM rendeletben megfogalmazottak szerint igazgatóságunkon minden évben kiemelt feladatot képez a védelmi művek, felszerelések, eszközök, gépek és anyagok, valamint a védekezésre való felkészülés felülvizsgálata.

A létesítmények bizottsági felülvizsgálata október 02-án kezdődött meg és október hónap végére fejeződött be. A ***védműfelülvizsgálati kiértékelő értekezletre*** – ahol a védművek állapotának átfogó értékelése, és a jövőbeni feladatok meghatározása történik – ***november 11-én kerül sor*** az vízügyi igazgatóság munkatársainak és védekezésben érintett partnereinek részvételével.

I.5.1. Az árvízi felkészültség értékelése

Az igazgatóság kezelésében lévő az 541 km hosszú I. rendű **árvízvédelmi töltés karbantartottsága megfelelő**. Árvízvédelmi töltéseink kaszálása idén is legalább kétszer megtörtént.

A teljes fővédvonal 46 %-a (248 km) aszfaltburkolattal vagy stabilizációval ellátott töltéskoronával rendelkezik.

Az árvízvédelmi védvonalakat keresztező 151 műtárgy (túlnyomórészt zsilip) karbantartását, javítását idén is elvégeztük, így **minden zsilip működőképes**.

A 2014-ben átadott Szamos-Krasznaközi tározó védelmi rendszerünkbe való beillesztése megtörtént, a szamosi rendkívüli árvizek kezelése érdekében a nyár elején **gyakorlatot tartottunk**.

Tisza és a Szamos folyó kezelésünkben álló partvédő műveinek hossza 150 km-t tesz ki. A létesítmények állapota - néhány kivétellel - elfogadható.

Az igazgatóság kezelésében lévő összesen 1.110 hektár erdőből, mintegy 250 ha fiatal állomány ápolása (kaszálás, kapálás, metszés) folyamatos.

A szakbizottsági szemléken szerzett tapasztalatokat összegezve elmondható, hogy az **árvízvédelmi művek állapota, karbantartottsága, felkészítése megfelelő**.

I.5.2. A belvízi felkészültség értékelése

A FETIVIZIG működési területén a kizárólagos állami tulajdonú vízügyi kezelésű csatornák (főművek) összes hossza 1.044 km, míg tavaly a társulatoktól 2.200 km belvízcsatorna hálózat került az igazgatósághoz. A főművek esetében a kaszálás az év folyamán legalább kétszer elvégeztük, így a karbantartottságuk kiváló, míg az átvett létesítmények esetében folyamatban van az idén elindított felzárkóztatási program.

A kezelésünkben lévő 16 db szivattyútelep bővült a társulatoktól átvett 11 db szivattyúteleppel, amelyek mindegyike felújítást követően üzembiztos, működőképes.

Igazgatósági üzemeltetésbe tartozó 152 db vízkormányzó és vízszintszabályozó műtárgyból (zsilip, fenéklépcső és fenékküszöb) 121 db kifogástalan állapotú. A Társulatoktól átvett 178 db műtárgy (torkolati zsilipek és egyéb műtárgyak) zöme viszont javítandó, ami folyamatban van a felzárkóztatási program keretében.

A Vízgazdálkodási Társulatok a közfoglalkoztatás lehetőségeit kihasználva végzik fenntartási feladataikat a kezelésükben maradt csatornák esetében.

Az önkormányzati kezelésű csatornákról általánosságban elmondható, hogy a belterületi létesítmények jelentős részének állapota jó, folyamatosan karbantartott, de kevesebb energiát fordítanak a külterületen található vízelvezető csatornákra.

Összegezve elmondható, hogy az igazgatóságunk kezelésében lévő **belvízelvezető, átemelő, vízkormányzó, vízviisszatartó létesítmények funkciójukat ellátják, működőképesek, többségében jól karbantartottak, a belvizek fogadására és levezetésére alkalmasak**.

2. Vízügyi ágazat védelmi szervezetének és védelmi infrastruktúrájának felkészültsége

2.1. Felső-tiszai árvízi előrejelző és riasztóközpont

Az árvízi veszélyeztetettségre tekintettel üzemeltetjük a Felső-tiszai árvízi előrejelző és riasztóközpontot, ahol csapadék-lefolyás, hidrodinamikai és regressziós hidrológiai előrejelző modellekkel percről-percre nyomon követjük a vízgyűjtő állapotát és szükség esetén előrejelzéseket, riasztásokat adunk ki az árvízvédekezésben érintett döntéshozók részére.

A vízrajzi mérő- és megfigyelő rendszer megfelelően működik. A 152 állomásból álló Magyar-Ukrán közös előrejelző rendszer szerves részét képezik a kárpátjai vízrajzi távmérő állomások. A rendszer üzembiztonságának fenntartása érdekében nélkülözhetetlen a folyamatos karbantartás és a felkészítést téli-nyári üzemmódra. A téli üzemre való felkészítés megtörtént.

2.2. Védelmi szervezet, anyagok, eszközök és tervek

A FETI-VIZIG vízkárelhárítási szervezetének 2016. évre vonatkozó aktualizálása, a változások átvezetése december hónap elejére fejeződik be a vonatkozó utasítások szerint. 2015 évben a védelmi szervezetbe 167 fő saját műszaki dolgozót, valamint nyugdíjas, és aktív volt vízügyi dolgozókat, illetve társ VIZIG-ek és egyéni szerződéses létszámot osztottunk be.

A vízkárelhárítási munkák szakmai végrehajtását végző **Védelmi Osztag** létszáma gát, csatornaőrökből, valamint közfoglalkoztatottakból 125 főre feltöltésre került.

A vízkárok elleni védekezéshez szükséges **stratégiai védelmi anyagok** (zsák, fáklya, homok) és eszközök kellő mennyiségben állnak rendelkezésre, de szükség esetén – a beszállítókkal történt megállapodás alapján – 8 órán belül még további anyagok juttathatók ki a védvonalakra.

2015. évben a magyar-ukrán határ vízi egyezmény alapján az ukrán Fél védelmi anyagok (zsák, fáklya, szűrőszövet, fólia) biztosítását kérte Kormánysegély keretében. Az árvíz idején átadható védelmi anyagok készletezését elvégeztük az országhatárhoz közeli raktárakban, és felkészültünk a szükség esetén való átadásra.

Igazgatóságunk mind a 17 árvízvédelmi szakaszára a kárelhárítási tevékenységet segítő digitalizált **árvízvédelmi nyilvántartási tervvel** rendelkezik. A tervek aktualizálását évente (december 10-ig) elvégezzük.

A rendkívüli árvízi helyzetekre való felkészülés jegyében az igazgatóság valamennyi árvízvédelmi szakaszára **Árvízvédelmi felkészülési tervvel** is rendelkezik. A tervet az eddig mért legnagyobb vízszintet +50 cm-el, +80 cm-el, valamint +100 cm-el meghaladó (illetve öt védelmi szakasz esetén az új mértékadó árvízszinthez tartozó) vízállásokra dolgoztuk ki.

Igazgatóságunk 28 magasparti, **nyílt ártéren fekvő** megyei település vízkárelhárítási tervét készítette el, melyek a települések vezetőinek átadásra kerültek. További jelentős tervezési feladat volt – jogszabályi kötelezettség alapján – 7 db nagyvízi mederkezelési terv elkészítése a Tisza, a Szamos, a Kraszna és a Túr folyókra és a Lónyay főcsatornára.

Jeges árvíz elhárítási tervvel rendelkezünk a Tisza és Szamos folyó jégtorlasz képződésre veszélyes szakaszaira.

2.3. Együttműködések a védekezési munka eredményességének érdekében

A kiterjedt ár- belvíz elleni védekezésekhez igazgatóságunk az I. fokú védekezéshez szükséges létszámot tudja biztosítani többes vezénylés nélkül. Egy kiterjedt árvíz elleni védekezés esetén külső erők igénybevétele válik szükségessé.

A védekezésben résztvevő szervezetekkel (katasztrófavédelem, rendőrség, honvédség, stb.) **Együttműködési Megállapodásokkal** rendelkezünk, azok évenként értékelésre kerülnek.

A Katasztrófavédelmi Igazgatósággal az év elején, soron kívül közösen ellenőriztük azokat az **önkormányzatokat**, melyeknek **védelmi tervei** javításra vagy elkészítésre vártak.

2015. június 01-03. között a Felső-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság és a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Védelmi Bizottság - az érintett társszervezetek bevonásával - a Szamos-Kraszna közti árapasztó tározó beüzemeléséhez szükséges feladatok és folyamatok készségi szintű elsajátítása érdekében Tunyogmatolcson **komplex vízkárelhárítási gyakorlatot** tartott. A gyakorlat az ismeretek bővítését, az eszközök és berendezések telepítésének és

üzemeltetésének gyakorlását, valamint új felszerelések megismerését és a technológiák elsajátítását biztosította. A gyakorlat hasznos volt, mert azon minden érintett szervezet feladatát elsajátíthatta, megismerhette azokat a teendőket, amelyet igen rövid idő alatt kell végrehajtani. A végrehajtott gyakorlatot a Megyei Védelmi Bizottság Elnöke sikeresnek értékelte.

3. A művek védképességét javító fejlesztések aktuális állapota

3.1. Árvízvédelmi fejlesztések

- KEOP keretein belül a **„Beregi Komplex Árapasztási és Ártér-revitalizációs Fejlesztés”** című projekt megvalósítását az Országos Vízügyi Főigazgatóság (OVF) és a FETIVIZIG alkotta „Beregi Tározó” konzorcium végzi. Az építési munkákat a kivitelezők 2015. október 30-ig készre jelentették, a megvalósított létesítmények műszaki átadás-átvétele november hónapban megkezdődött. A fejlesztés során 50 km-t meghaladó tározótöltés, két nagyműtárgy, 63 db egyéb műtárgy építésére vagy felújítására került sor. A meglévő belvízcsatorna hálózat 61 km hosszban megújult, Tiszaszállékán a szivattyútelep rekonstrukciója lett elvégezve, valamint új raktárépületek építése történt meg.
A Beregi árapasztó tározó 59 km² tározófelülettel 58 millió m³ vizet képes a Tisza folyón érkező rendkívüli árhullámokból visszatartani.
- A **„Közös magyar-ukrán komplex síkvidéki árapasztási és ártérrevitalizációs fejlesztési program előkészítése a Felső-Tisza Visk-Vásárosnamény közötti szakaszára”** című projekt keretében - az érintett lakosság és területhasználók bevonásával - elkészült annak az árapasztó tározórendszernek a vázlatterve, amely együttesen és összehangolt módon jelentős mértékű árvízszint csökkentést valósíthat meg a Tisza Visk-Vásárosnamény közötti szakaszán. Az elkészült vázlatterveket a Tisza-völgyi árvízvédelmi rendszer fejlesztési koncepciójába is beépítettük.
- A Román Féllel közös pályázatot hajtunk végre **„Töltéskorona burkolat tervezése és kivitelezése a Túr-Palád-Batár töltésen Túrterebestől Magosligetig”** címmel. A koronaburkolat építési munkái a magyar területen elkészültek, a román területen az év végéig fejeződnek be.
- Az **„Árvízi kockázati térképezés és stratégiai kockázati terv készítése”** című projekt finanszírozásában Igazgatóságunk működési területén 6 db **árvízi lokalizációs terv** újult meg a legkorszerűbb térinformatikai modellezési eredmények felhasználásával 2015. szeptember végéig. Az árvízi lokalizáció célja az esetlegesen bekövetkező gátszakadásokon kitört vizek minél kisebb (emberi, gazdasági, környezeti) károkozás nélküli levezetése, továbbá a lokalizációs tervek az esetlegesen bekövetkező árvíz-katasztrófa esetén a lakosság riasztási, mentési, kiürítési terveinek alapját képezik.
- A nagyvízi medrekre vonatkozó kezelési tervek elkészítéséről 83/2014. (III.14.) Kormányrendelet rendelkezik, melynek értelmében a Felső-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság működési területére összesen 7 db **nagyvízi mederkezelési terv** egyeztetési változata elkészült. A kezelési tervekben megfogalmazott intézkedések megvalósítása - az ökológiai szempontokat figyelembe véve - javítja az áramlási, vízszállítási feltételeket, ezáltal biztosítható, hogy a mértékadó védképességűre kiépülő árvízvédelmi töltések közötti nagyvízi mederben legyen levezethető az árvíz.
- A **2014-2020 évek közötti Európai Unió pályázati források** felhasználása érdekében a Felső-Tisza árvízi szempontból kritikus szakaszaira tervdokumentációk készültek illetve készülnek. A **Tisza országhatár-Tivadar és Kisar közötti kétoldali, valamint a Túr és a Batár bal parti árvízvédelmi rendszereinek fejlesztésére** a tervdokumentációk elkészültek, azok vízjogi engedélyezése folyamatban van.

Az Országos Vízügyi Főigazgatóság pályázati forrásból a Tivadar - Kisar közötti híd térségében lévő mindkét parti Tiszai védtöltések fejlesztésére készített tervdokumentációt összesen 13,9 km hosszban.

A fejlesztések előkészítését a 2014 végétől életbe lépett **új mértékadó árvízszint** (MÁSZ) növekedése indokolja. A MÁSZ változás érinti a Tisza folyó Tiszabecs-Tokaj közötti szakaszát, valamint a betorkoló minden mellékfolyót.

- A Felső-Tisza szintén egyik kritikus szakasza a Tiszabecs-Tiszaújlak közötti folyórész. Számos vizsgálat, elemzés és modellezés eredménye szerint az árhullámok tetőző vízszintjének emelkedése és az áradások gyorsabb lefolyása várható. A káros hatások csökkentése érdekében a Tisza hazai legfelső szakaszán a **Tisza-Túr tározó létesítése** előirányzásra került, mely a mértékadó árvízszintet meghaladó árvíz esetén elsőként kerülne megnyitására. A tározó megvalósításának előkészítéséhez vázlattervek állnak rendelkezésre.

3.2. Belvízvédelmi fejlesztések

- Ez évben kezdődött meg az **„Öreg-Túr rehabilitációja II. ütem”** című projekt kivitelezése. A projekt célja, hogy a meglévő műtárgyak felújításával, új fenékduzzasztó építésével, valamint a jelenleg érvényben lévő üzemrend módosításával a duzzasztás helyén 80 cm-rel emelhető meg a vízszint. Mindezek hatására a Sonkádnál a Túr folyóból beadagolt vízhozam magasabb szinten tud levonulni. A projekt megvalósítása ezzel nemcsak belvízvédelmi, hanem komoly vízgazdálkodási, természetvédelmi értékekkel is bír.
A beruházás során az Öreg-Túr felső szakaszán két fenékduzzasztó valósul meg. A műtárgyak részben az általuk közrefogott 8,2 km hosszú Kölcsei-Túr-ág vízpótlását biztosítják, részben a medertározás növelésével csökkentik a kisvizes időszakok mértékét, valamint belvizes időszakban csökkentik az alsó szakaszok belvízterhelését, javítva a fölöttük lévő mederszakasz ökológiai állapotát. A Túr-Erdei holtmeder vízpótlásának üzembiztossá tételével helyreáll az ökológiai egyensúly.
- Szintén folyamatban van **„A Rétközi-tó élőhelyvédelmi célú helyreállítása és vízpótlásának biztosítása”** projekt, amely még ebben az évben befejeződik. A projekt elsődleges célja, hogy a tározó beüzemelése óta eltelt 26 évben bekövetkezett változások (feliszapolódás, partvonal rongálódás, műtárgyak sérülése) megszüntetésre kerüljenek, így a tározó újra alkalmassá váljon maximális kapacitással a belvizek betározására. A projekt során 176.000 m³ kotrással kitermelt iszap elhelyezése, 4 meglévő műtárgy felújítása, szervízutak stabilizálása történik.
A tározó többcélú hasznosításához, illetve a növény és állatvilág igényeinek kielégítése érdekében elengedhetetlenül szükséges az egész évben állandó vízszint biztosítása, ami a száraz, kisvizes periódusban csak a tiszai vízkészlet szivattyús beemelésével biztosítható, amihez új vízkivételi mű létesül 1,6 m³/s kapacitással. A szivattyútelep esetében partvédelem és megközelítő út stabilizálás is megvalósul.
- A közeljövőben fejeződik be a **„Beregi komplex árapasztási és ártér revitalizációs fejlesztés”** című projekt. Az árapasztó tározó építésén túl a projekt belvízvédelmi fejlesztéseket is tartalmaz. Az úgynevezett Lónyai fióktározó lehetővé teszi a belvíztározást, a depóniamagasítások, belvízcsatornák kotrása, vízkormányzó műtárgyak építése, műtárgyfelújítások, valamint a tiszaszalkai szivattyútelep rekonstrukciója jelentősen növeli a terület belvízi biztonságát. A felszíni vízkészletek természetközeli hasznosításával a határmenti vidékfejlesztés támogatása, a természeti értékek megőrzése is megvalósul.
- A Nyírségben és a Hajdúhátságon is jellemzőek a szélsőséges időjárási és vízháztartási helyzetek, amelyek gyakorisága a klímaváltozási előrejelzések alapján a jövőben növekedni fog. Ezen veszélyforrások a mezőgazdasági termelés jövőjét és versenyképességét

alapjaiban határozzák meg. A **Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei és Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzatok** a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara érintett területi szervezeteivel együttműködve – külső szakértők bevonásával – javaslatot tett a **Hajdúhátsági-Nyírségi Vízellátó Rendszer kiépítésére**. A most induló európai uniós pénzügyi ciklusban lehetőség nyílhat a projektötlet kiemelt fejlesztési tervként való megvalósítására, mivel az összefogásban megvalósítandó projektekre nagyobb mértékű támogatottsági szint érhető el. A projekt megalapozott előkészítése céljából szakmai munkacsoport alakult. A projektelképzelés megvalósításának tervezett folyamatát igazgatóságunk kidolgozta. A feladatterv a Szabolcs-Szatmár-Bereg, Megyei és Hajdú-Bihar Megyei Közgyűlés elnökének véleményezés céljából megküldésre került.

- A **Szatmári térség vízpótlására** új fejlesztési irányok kidolgozása történt meg vázlattev szinten. A Szamossályi- és Szamosmenti tározók vízpótlása kizárólag belvizekből, illetve a Szamossályi-tározó esetében a Szamos ár hullámaiból történhet. Aszályos időszakban azonban egyik lehetőség se biztosított. Az állandó vízpótlás lehetőségeinek biztosítása érdekében a „Tavak-ligetek a határ mentén, a Szamos holtágak revitalizációja” című projekt folytatásában megtervezésre került a Szamos folyón Komlódtótfalu térségében egy vízkivételi mű, mely az állandó vízpótlás lehetőségét szolgáltatja. Ezzel a megoldással aszályos időszakban is tölthető lenne a Penyigei, Szamosmenti és Szamossályi tározó, illetve a Szamosmenti öntözőrendszer is újjáéleszthető lenne.
- A 2014-2020 között rendelkezésre álló hazai forrásokból és határon átnyúló együttműködési lehetőségekből kívánjuk fejleszteni:
 - a FETIVIZIG belvízvédelmi nyilvántartási rendszereinek komplex térinformatikai megújítását,
 - síkvidéki tározók rehabilitációja keretében a Harangodi tározó és a Kállai-főfolyás rehabilitációját: megvalósításával lehetővé válik a belvizek biztonságos levezetése, emellett egyenletesen biztosíthatóak a mezőgazdasági és ökológiai vízigények.

4. Összegzés

A Felső-Tisza-vidéken az év bármely szakaszában lehet számítani akár rendkívüli mértékű ár- és belvízvédekezésre.

Az Igazgatóság kezelésében lévő árvíz- és a belvízvédelmi létesítmények állapota, karbantartottsága az elmúlt években a jelentős kézi és gépi erővel végezhető fenntartás révén javult.

Az aszálykár mérséklésére a lehetőségeink kihasználásával minden intézkedést megtettünk.

Az igazgatóság által megnyert pályázatok nagy segítséget nyújtanak a művek fejlesztésében, rekonstrukciójában.

A védbiztonságot közvetlenül veszélyeztető hiányosság védműveinken nincs.

A Felső-Tiszai árvízi előrejelző és riasztó rendszer jól működik.

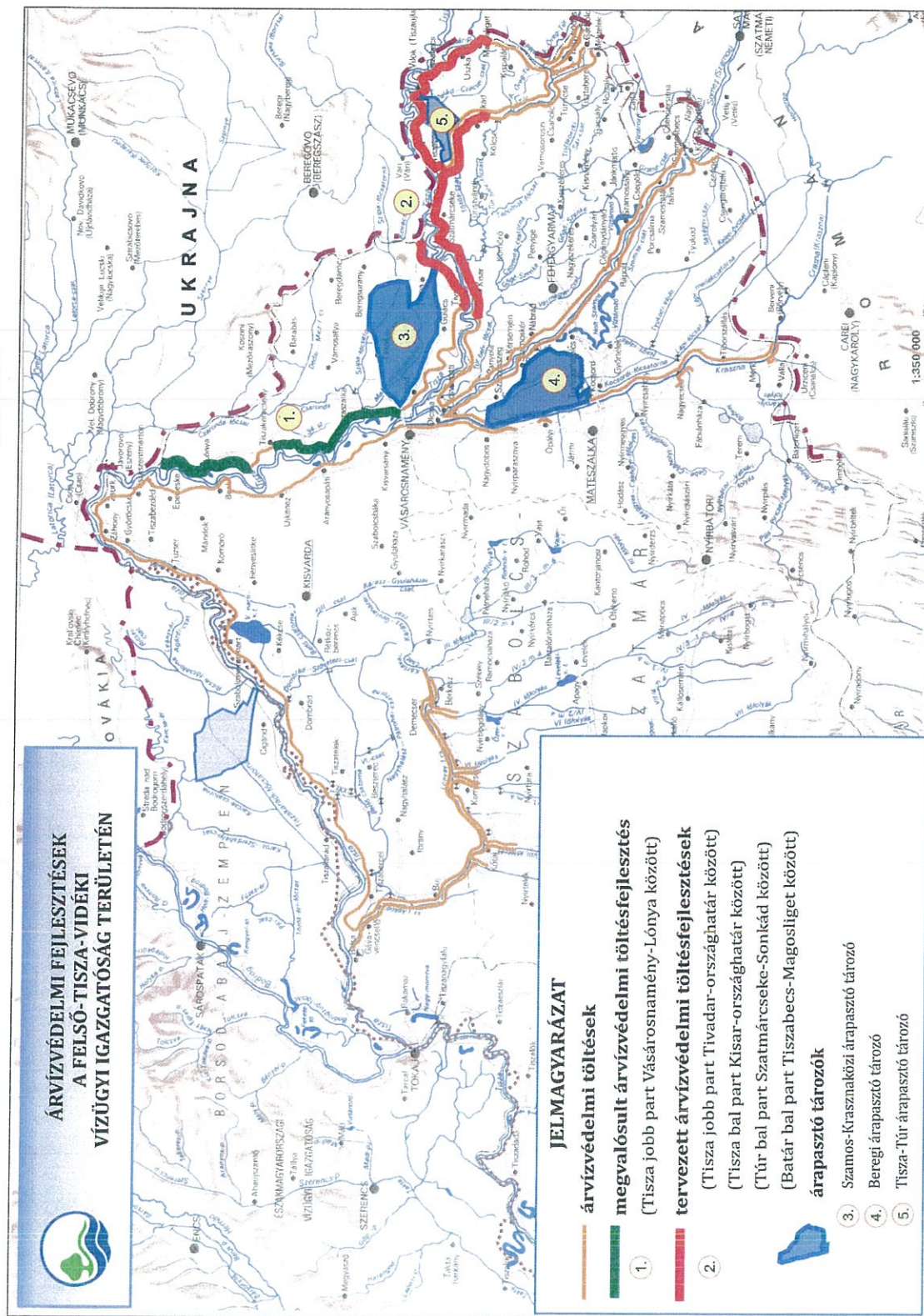
Minden eddigit meghaladó vízszintekre valamennyi árvízvédelmi szakaszra részletes felkészülési tervvel rendelkezünk.

A FETIVIZIG védelmi szervezete tapasztalt és szervezett. Közfoglalkoztatottak bevonására a védekezési munkálatok végzésébe kedvező tapasztalatokkal rendelkezünk, védelmi szervezetbe történő integrálásuk megtörtént.

A megye védelmi szervezeteinek együttműködése **példa értékű**, ami köszönhető a védekezési időszakot megelőző közös felkészüléseknek.

Nyíregyháza, 2015. november 02.

Árvízvédelmi fejlesztések a FETIVIZIG működési területén

Belvízvédelmi fejlesztések a FETIVIZIG működési területén

